

Cwikliński E. 1970. *Flora synantropijna Szczecina*. Mon. Bot. 33: 103.

Flora Europaea 1964—1980 (eds. Tutin T. G. et al.), 1—5, Cambridge, University Press.

Holzfuß E. 1937. *Beitrag zur Adventiflora von Pommern*. Ibidem, 16: 94—130.

Kornaś J., Medwecka-Kornaś A. 1986. *Geografia roślin*. Warszawa.

Müller W. 1911. *Flora von Pommern*. Stettin.

OCHRONA ZWIERZĄT

Apel o uczestnictwo w V. Międzynarodowym Cenzusie Bociana Białego (1994—1995)

W wielu rejonach Europy, Afryki i Azji obserwuje się mniej lub bardziej gwałtowny zanik stanowisk lęgowych bociana białego, a tempo spadku liczebnego uległo w ostatnich dziesięcioleciach przyśpieszeniu. W 1974 r. policzono w Europie około 117 000 par (Schüz 1980), a w czasie ostatniego cenzusu w 1984 r. odnotowano obecność już tylko 103 500 par z zajęтыми gniazdami. Rzeczywisty stan liczebny populacji był prawdopodobnie nieco wyższy (rzędu 105 000 par), albowiem w kilku rejonach naszego kontynentu nie udało się ornitologom zebrać kompletnych danych ilościowych (Profus 1993).

Dość raptownie omawiany gatunek wycofał się zwłaszcza z zachodniej i północno-zachodniej części Europy Środkowej (np. Holandia, Dania i zachodnia część Niemiec) oraz Afryki Północnej (Algeria, Maroko, Tunezja). Na obszarach środkowo-wschodniej i wschodniej Europy tempo spadku liczebności bocianów jest wolniejsze, lecz wyraźnie zauważalne. Naturalne, autochtoniczne populacje lęgowe bociana białego wymarły już w Belgii, Szwajcarii i Szwecji, a w 1991 r. w Holandii, natomiast na lęgowiska duńskie powróciło w 1993 r. zaledwie 16 ptaków. Jedynie lokalnie i zwykle na obszarach słabo zasiedlonych przez bociany (np. w Republice Czeskiej) rejestruje się ostatnio niewielki przyrost par lęgowych.

W Polsce stwierdzono w 1984 r. około 30 500 par bocianów, czyli 29% populacji europejskiej. Obecnie nasza populacja lęgowa tego gatunku ptaka jest najliczniejsza w świecie. Niepokoi jednak fakt, iż

w latach 1974—1984 ubyło około 3500 lęgów tego ptaka, tj. mniej więcej tyle, ile obecnie się gnieździ w zjednoczonych Niemczech (Profus 1993, 1994).

Chęć poznania przyczyn spadku liczebności bociana stała się jednym z głównych powodów dużego zainteresowania tym ptakiem, a na wybranych obszarach rozpoczęto notowanie gniazd zajmowanych przez bociany. Największe zasługi w popularyzowaniu badań ilościowych nad bocianem miał profesor Ernst Schüz (1901—1991), który wykorzystał wieloletnie doświadczenia metodyczne zdobyte przez obserwatorów terenowych i osoby przeprowadzające liczenia metodą ankietową. Opracowana przez Niego metoda badań ilościowych bocianów została sprawdzona podczas pierwszej międzynarodowej akcji inwentaryzacyjnej w 1934 r.; później została udoskonalona i wykorzystana w trzech dalszych międzynarodowych cenzusach, które odbyły się w latach 1958, 1974 i 1984. Dwa ostatnie liczenia swym zasięgiem i masowością znacznie przewyższyły wcześniejsze inwentaryzacje.

Polscy ornitolodzy — mocno wsparci pracą terenową amatorów-miłośników ptaków i lokalnej administracji (sołtysi, służby rolne, wojewódzcy konserwatorzy przyrody, leśnicy) — po raz pierwszy w 1974 r. zdołali zebrać materiały ilościowe o bocianie z obszaru całego kraju.

W następnym IV. cenzusie — przeprowadzonym w 1984 r. — w Polsce uczestniczyło około 600 fachowców, ornitologów-amatorów, współpracowników regionalnych grup ornitologicznych, ochroniarzy, a nadto niektóre służby administracyjne — odpowiedzialne za wypełnienie ankiet. Policzone wtedy bociany na około 71% powierzchni kraju (Jakubiec red. 1985, Profus i in. 1989).

Po czterech międzynarodowych inwentaryzacjach bociana i wykazaniu dalszego spadku liczebności na wielu powierzchniach monitoringowych powstała pilna konieczność przeprowadzenia kolejnej — piątej akcji inwentaryzacyjnej. Ma się ona odbyć po raz pierwszy nie w jednym sezonie, jak dotychczas, lecz w dwóch kolejnych latach: 1994 i 1995. Na koordynatora tej międzynarodowej akcji powołano w grudniu 1993 r. doktora Holgera Schulza, kierującego Instytutem Łąkarstwa i Terenów Podmokłych Niemieckiego Związku Przyrodników (Naturschutzbund Deutschland; NABU) z siedzibą w Berghusen, RFN. O postępach prac w poszczególnych krajach, wynikach inwentaryzacji regionalnych będzie informował ukazujący się na bieżąco drukiem w niemieckiej i angielskiej wersji językowej okólnik „Zensus Nachrichten”/„Census News”, którego pierwszy, czterostronicowy numer ukazał się w styczniu 1994 r.

W latach 1994—1995 zaleca się przeprowadzenie cenzusów przez zainteresowane osoby w poszczególnych regionalnych ośrodkach ornitologicznych. Przyszli uczestnicy akcji inwentaryzacyjnej powinni, przed wyruszeniem w teren, zapoznać się z ważną pracą metodyczną Mru-

gasiewicz (1971) oraz z publikacjami zawierającymi wyniki wcześniejszych liczeń ogólnopolskich (np. Jakubiec red. 1985) lub lokalnych (np. *Wyniki badań...* 1992, Ptaszyk red. 1994 i inne).

Piotr Profus

PIŚMIENNICTWO

Jakubiec Z. (red.) 1985. *Populacja bociana białego Ciconia ciconia L. w Polsce. I.* *Studia Naturae A*, 28: 1—263.

Mrugasiewicz A. 1971. *O potrzebie ujednoczonych badań ilościowych nad bocianem białym (Ciconia ciconia) w Polsce.* *Not. Orn.* 12, 1—2: 1827.

Profus P. 1993. *Zmiany liczebne i zagrożenia lęgowej populacji bociana białego Ciconia ciconia w Europie. Cz. I. Status populacji lęgowej bociana białego w Polsce.* *Chrońmy Przyr.* Ojcz. 49, 3: 51—66.

Profus P. 1994. *Zmiany liczebne i zagrożenia lęgowej populacji bociana białego Ciconia ciconia w Europie. Cz. II. Status populacji lęgowej bociana białego w Polsce (cd.) i w krajach sąsiednich.* *Chrońmy Przyr.* Ojcz. 50, 1: 5—16.

Profus P., Jakubiec Z., Mielczarek P. 1989. *Zur Situation des Weißstorchs, Ciconia ciconia L., in Polen, Stand 1984.* In: *Weißstorch — White Stork* (eds. Rheinwald G., Ogden J. & Schulz H.). *Proc. I Int. Stork Conserv. Symp. Schriftenreihe des DDA* 10: 81—97.

Ptaszyk J. (red.) 1994. *Bocian biały (Ciconia ciconia) w Wielkopolsce.* *Prace Zakł. Biol. i Ekol. Ptaków UAM* 3: 1—184, Poznań.

Schüz E. 1980. *Status und Veränderung des Weißstorch—Bestandes.* *Naturwiss. Rundschau* 33: 102—105.

Wyniki badań populacji bociana białego Ciconia ciconia (L.) w Polsce środkowej 1992 (Wojciechowski Z., Zieliński P., Andrzejczak S., Studziński J., Zuchniewicz A., Gabryelak J., Bartyzel P., Kamedyn C., Kurzac T.). *Acta Univ. Lodz., Folia Zool.* 1: 1—109.

W „Chrońmy Przyrodę Ojczystą” 1994, z. 3 ukaże się artykuł: P. Profusa, który przybliży uczestnikom przyszłej inwentaryzacji metodykę badań nad bocianem, a także T. Chrzanowskiego i N. Pokorskiego o aktualnej sytuacji populacji bociana białego w otulinie Słowińskiego Parku Narodowego.